

eni strani, druga stran, skrb za svojce, ta ne bo dala počitka . . .

Počivali bodo pa v letni vročini mnogi izmed onih, ki imajo v rokah usodo našega znanega gmotnega položaja. Želimo, da bi po teh počitkih prišli zopet zdravi in osveženi na svoja mesta. Oddih v počitkih naj bi jim vtil nove energije, in uživanje lepe prirode naj bi jim omečilo srce, da bi se po počitkih zavzeli o prvi mogoči priliki za naše opravičene zahteve in nam omogočili, da se tudi mi enkrat otresemo tistih morečih skrbi, ki nas teže brez počitka.

S knjigo ali brez knjige.

Ljudje, ki jim je resnični napredek šolstva pri sre, si prizadevajo, da bi ga z novimi uredbami in uvedbami dvignili čim višje. Ker pa nismo ljudje nezmojljivi, je jasno, da ni vsaka reč, ki jo ukrenejo reorganizatorji ljudskega šolstva, edino pravilna in šolstvu v prid. Mnogo stvari je bilo že kar kratkomalo zaukazanih, a ker so se izkazale kot neizvedljive in celo šolstvu kvarne, so se molče pozabile ali pa tudi zopet z ukazom prepovedale.

Šola ima opraviti z živim materijalom. Zatorej ni vladati šolstva izza pisalnih miz in samo po dozdevno zdravih mislih. Pravo pojmovanje bistva ljudskega šolstva dobi šele tedaj čvrsta tla in pravico do življenja, kadar ga je rodila dolgoletna praksa, ki si jo pridobi človek med poukom, med šolskimi stenami.

Napredek ljudskega šolstva je odvisen od premnogih okoliščin, zlasti napredek ljudskega šolstva na kmetih, kjer mu je izmed glavnih ovir nekako prirojeno ali vsaj od klerikalcev ncepljeno nasprotstvo nespametnih staršev in pa neredni šolski obisk.

Učiteljstvo se resno trudi, da se osvobodi vseh očitkov, ki grde njega delovanje, češ, šolstvo ne doseza tistih uspehov, ki bi jih moralo spričo denarnih žrtev, ki jih zahteva. Učiteljstvu ne more biti enako, ali rodi njegov trud sadove ali se poizgubi brezplodno. Zato si išče učiteljstvo opore, da mu je delovanje v šoli lažje in da mu je plačano izven šole s trajnimi uspehi. Ker deluje samo učiteljstvo pri pouku, je jasno, da sodi v prvi vrsti njemu glavna beseda, kaj je umestno in kaj neumestno, da se uspeh šolskega pouka ali dvigne ali zniža. Oprto na mnogoletne izkušnje, je danes učiteljstvo mnenja, da nikakor ne kaže metati iz šolskih sob knjig, ampak da je treba pustiti knjigi v vsaki šoli prejšnje, uveljavljeno mesto, da se naj torej vrši pouk še nadalje s knjigo, a ne brez knjige!

Kakor tudi je misel, da se naj poučuje brez knjige po takozvanih učnih slikah, lepa, vendar se nam zdi — in najsi se ne glasi to „moderno“ — neizvedljiva. Če drugod ne, je neizvedljiva v višjih razredih, kjer je snov preogromna, nego da bi jo mogel učitelj obravnavati brez knjige in da bi tudi ostala učenčeva last. Izvedljiva je ta misel kvečjemu v I. in II. razredu pri nazornem pouku, sicer je pa nje realizovanje nemogoče, ker je prenaporno. Tako poučevanje bi komaj zmagoval tudi najpridnejši učitelj, pa tudi njega bi moralo kmalu fizično popolnoma ubiti. Samomorilci pa vendar še ne marajo biti naši učitelji in naše učiteljice!

Res je: berilo imej vzorne sestavke! (N. pr. Erjavec: Žolne.) Učitelj najprej n. pr. obravnava imenovano berilo po formalnih stopnjah, in potem vzamejo učenci v roke Erjavčev

klasični spis. Tako imajo od pouka korist tudi tisti učenci, ki niso bili v šoli, ker imajo obravnavano snov v knjigi, ki jo hero tudi domačini, saj je na kmetih dostikrat šolsko berilo edina knjiga v hiši. Na ta način ostane mladini mnogo več v glavi, kakor pa če se dotična snov tudi več dni obravnava v šoli. Sicer pa itak ne more priti po določilih učnih načrtov vsa snov v knjigo. Tam jo naj izpopolnujejo učne slike. Pomožne knjige in tiskane učne slike so le za učitelja, pa tudi učenec mora imeti kaj v roki, da si priučeno snov utrdi in obnovi v spominu. To velja zlasti glede pouka iz realij. Pri zemljepisu je treba mnogokrat ponoviti imena rek, gorá, mest i. t. d., pri zgodovini razna imena, letnice i. t. d. Vestni učitelj ne rabi pač sestavkov iz fizike, ker mora pri takem pouku eksperimentirati, ker je brez tega pouk mrtev. A vendar je učencu tudi v tem primeru knjiga čvrsta opora, zlasti če so taki sestavki vzorni in nazorni, kakor je to n. pr. v Josin-Ganglovem „Tretjem berilu“.

Nemci so v šolski literaturi mnogo pred nami, pa so vendar njih najboljša berila sestavljena tako, da so učencem zvest kažipot po kraljevstvu znanosti, vede in prirode.

Zato pa: s knjigo in ne brez knjige!

Šolske stavbe na Kranjskem.

Načrti za šolske stavbe se delajo pri nas kaj brezvestno. Navadno si vzame dotični vladni inženjer kak zastarel načrt, ne glede na to, ali je dober ali slab, ga kopira in, če je potreba, napravi obris za večrazrednico, mu kar priřta še eno ali dve sobi, kjerkoli se mu zdi — in načrt za novo šolsko poslopje je gotov. Tu se ne gleda na to, ali bo ustrezala nova stavba potrebnim zahtevam, ali bo stanovanje za voditelja dovolj veliko, in se ne gleda na to, ali bo stavba sploh praktična ali ne, le da se inženjer iznebi tega dela, pa je dobro. In če hoče potem ta ali oni, ki se za stvar interesira, kaj ugovarjati ali kritikovati, se ga pa zasmehuje, češ, kaj boš govoril, ko nisi strokovnjak. Jaz sem vladni inženjer in basta. Vlada pa, namesto da bi stala na strani občine, ki mora šteti denar za šolo, potrdi načrt in če je še tako brezmiselno skrupčan.

Ne bi sicer pisali že sedaj o tej stvari, ker nam je obljubljen opis vseh ponesrečenih novih šolskih stavb na Kranjskem, a pisati hočemo pa sedaj vsaj nekaj, ker se name-rava postaviti novo poslopje za trirazredno ljudsko šolo v Sostrem pri Ljubljani. Za to šolo je napravil načrt vladni inženjer N. Pustimo šolske prostore in oglejmo si le voditeljevo stanovanje. To stanovanje obstoji iz ene sobe, kuhinje in jedilne šrambe v pritličju, a — čujte in strmite! — druga sobica pa je v prvem nadstropju. Največ novih šolskih poslopij na Kranjskem je skaženih, a takega kozla pa vendar še niso ustrelili nikjer ko tu. Če pride v Sostro oženjen učitelj-voditelj, ki ima družino, kaj bo napravil z otroki? Ali naj spe vsi v pritličju, in naj da napraviti zaradi pomanjkanja prostora štelaže, da bodo po njih spali otroci, ali pa naj prepusti otročiče same brez varuha v prvem nadstropju. Teško se mu bo odločiti za to ali ono, zakaj oboje je sila težavno in težko se mu bo tudi premagati, da ne bi preklel v prvi vrsti tistega inženjerja, ki je napravil tako budalost, v drugi vrsti pa vse one faktorje, ki so smeli pri realizovanju tega načrta kaj govoriti, a so molčali.

Učitelj na kmetih že itak nima od življenja nič drugega nego ogromno težavnega dela v šoli in izven šole ter skrb

za družino, kako jo preživiti z onimi soldi, ki mu jih odštejejo v davkariji, in sedaj naj ima pa še slabo ali nerabno stanovanje. To vendar ne gre. Če se že zida novo poslopje, je treba vendar temeljito preštudirati, kako in kaj se bo zidalo, ker stavba ne stane le par grošev in ni le za par let. A kako moremo zahtevati, da bi bil načrt za šolo v Sostrem dobro preštudiran, ko dotični inženier niti vedel ni, da sploh obstoji kak ministrski ukaz, s katerim se določuje, kako naj bodo urejena novo zidana šolska poslopja in seveda tudi ni vedel, da mora imeti voditelj 2 sobi za stanovanje, zakaj sobo v I. nadstropju je imel namenjeno za drugega učitelja. Ko bi delal načrt navaden vaški zidar, bi ga napravil gotovo bolje. Kakor že rečeno, bomo o takih stavbah izpregovorili pozneje daljšo besedo, te vrstice pa so namenjene le, da merodajni faktorji še pravočasno vse potrebno ukredujejo in poskrbe, da se napravi nov načrt, ki bo ustrezal zakonitim zahtevam. Ker je pa novo šolsko poslopje v Sostrem nujno potrebno, ker obiskuje ondotno enorazrednico nad 300 šolskih otrok, je treba podvzati korake, da se stvar zaradi novega načrta, ki je s proračunom vred lahko v enem mesecu gotov, ne zavleče zopet kar za celo leto.

Dopisi.

Kranjsko.

Okrajna učiteljska konferencija ljubljanskih slovenskih ljudskih šol. Dne 2. julija je bila v telovadnici I. mestne šole običajna letna okrajna učiteljska konferencija za ljubljanske slovenske ljudske šole pod predsedstvom c. kr. okrajnega šolskega nadzornika g. A. Maierja. Ko g. predsednik prisotne prav prijazno pozdravi, imenuje svojim namestnikom g. nadučitelja Fr. Gabrška. Zapisnikarjema sta bila z vzklikom izvoljena gospoda učitelja Pavel Gorjup in Viktor Jaklič, overovateljema zapisnika pa gg. nadučitelj Dimnik in učitelj Režek. G. predsednik omeni, da se s svojim poročilom pri tej priliki ne bo spuščal na nedostatke, ki jih je opazil pri nadzorovanju, ker je to storil že vsakemu učitelju posebej in za vsako posamezno šolo pa pri inšpekcijski konferenciji. Namesto tega nam je pokazal g. nadzornik z zgledi na šolski tabli, kako je učiteljstvu postopati pri računanju z navadnimi ulomki in z desetinskimi števili. Temu je sledilo šest poročil o podrobnih učnih načrtih za nazorni nauk, za domoznanstvo, zemljepisje in zgodovino ter za prirodopis in prirodoslovje. Vsa poročila so bila brez debate odobrena in sprejeta. G. J. Levce je razpravljal o lepopisju na osemrazrednih ljudskih šolah in g. Simon pa o popravnih znamenjih. Po kratki debati sta bili tudi ti dve poročili sprejeti enoglasno. To dokazuje, da so bila vsa poročila temeljito preštudirana in pripravljena, kar se je zgodilo med letom pri voditeljskih konferencijah in pa pri konferencijah razrednih učiteljev. Na ta način je delovalo pri sestavi podrobnih učnih načrtov, za katere so se izdelale tudi dotične učne slike, večinoma vse ljubljansko učiteljstvo. Bilo je mnogo dela in mnogo truda, a končni uspeh tega delovanja je tako lep in velik, da smejo biti vsi, ki so sodelovali pri sestavi podrobnih učnih načrtov in učnih slik, ponosni na to delo. Vsi podrobni učni načrti z učnimi slikami vred se bodo obelodanili. Načrt za nazorni nauk v 1. in 2. razredu bo dotiskan še ta mesec. Nad vse zanimivo je bilo J. Levčevo poročilo o lepopisju. Vsa čast g. poročevalcu, ki mu mora

vsak priznati, da je res strokovnjak v lepopisju. Želimo le, da bi zanesljivo do začetka šolskega leta dobili to izborno poročilo tiskano, oziroma litografvano v roke. Pri določitvi učnih knjig se je sklenilo, da ostanemo v 1. in 2. razredu še pri Razingerjevemu Abecedniku in Berilu, a s pogojem, da v enem letu predela obe knjigi popolnoma po najnovejših metodičnih načelih. Za 2. razred se je določila Črnivčeva II. računica in za 5. razred pa Josin-Ganglovo „Tretje berilo“. Ko so se izvršile običajne volitve v knjižnični (gg. Dimnik, Furlan, Sadar) in stalni odbor (gg. Gabršek, Gusl, Likar in Režek), je zaključil g. predsednik konferencijo s trikratnim slavaklicem na presvetlega cesarja.

Z Gorenjskega nam pišejo: Na Kranjskem je ogromno šol s poldnevnim poukom. Te šole so na mnogih krajih prenapolnjene. Ko pride take šole nadzorovat c. kr. okr. šolski nadzornik ali pa tudi c. kr. deželni šolski nadzornik ter misli nadzorovati poleg dopoldanske šole tudi popoldansko, počaka pričetka popoldanskega šolskega pouka. Ni se še čulo, da bi tak c. kr. državni nadzornik zaukazal — kar bi bilo bolj komodno — naj vsi šolski oddelki skupno — recimo dopoldne — v svrhu nadzorovanja pridejo obenem v šolo.

A če pa prečastiti gospod dekan misli poslušati verouk v šoli s poldnevnim poukom, tedaj isti dan preneha biti šola s poldnevnim poukom, tak dan izostane vsak drugačen posveten pouk, posvetno učiteljstvo je tistega dne le nekako postrežno osebje, čigar naloga je samo, da naj preskrbi, da se zberejo vsi šolski otroci v šolskih sobah ter mirno in brez hrupa pričakujejo milostnega prihoda prečastitega gospoda dekana s spremstvom domačega veroučitelja. Kakor že rečeno: za druge posvetne predmete isti dan ni pouka, učiteljrazredničar more isti dan samo še otroke iz šolske sobe odsloviti domov, ker sta mu jih milostno prepustila gospoda domači veroučitelj in dekan. Taka razvada se je uvedla v novejšem času v nekaterih okrajih z vednostjo in željo višjih okrajnih oblasti. Zamujenega šolskega pouka ni bilo nadomestiti. V najnovejšem času pa je izdal c. kr. dež. šol. svet v Ljubljani odlok z dne 26. maja 1902, št. 1511, v katerem pravi n. pr. pri točki 5., da se posveten pouk ne sme prikrajševati. No, in kaj se namerava sedaj? Ostane naj pri prejšnjem. Ko pride dekan, isti dan ni pouka v posvetnih predmetih, pač pa naj so otroci vsi zbrani v šolskem poslopju ter pričakujejo z učiteljstvom prihoda dekanovega. Zamujeni šolski pouk v posvetnih predmetih pa je nadomestiti najbrže v četrtek. No, če pa ima — recimo — učiteljstvo tudi ekskurendno šolo vsak četrtek, kdaj naj se nadomesti potem zamujeni pouk? Ali naj se radi dekanovega dohoda v šolo velike počitnice prikrajšajo za eden dan?

Ali bi se smeli predrzniti ter javno prositi v to poklicane faktorje, naj bi povedali tudi g. dekanu, da naj počaka do ene ali druge ure popoldne ter potem nadzoruje tudi popoldanske oddelke v verouku, da se zaradi njega ne moti pouk v posvetnih predmetih? Morda je šola tudi sedaj samo zato, da dela tlako dekanom, kadar se jim ravno zljubi? Dejanja kažejo, da je temu tako!

Praga.

† Josef Král. V zadnji številki smo že naznanili, da so izgubili naši severni bratje enega izmed najboljših svojih mož. Umrli je namreč dne 3. pret. m. v Pragi Josef Král, voditelj deške ljudske šole pri sv. Petru, mnogoletni urednik najuglednejšega češkega pedagoškega lista „Učiteljské No-